गजल सीक

गिरिजाप्रसाद

गजल सीके
(गजल च्वयेगु कथं)

च्वमि
गिरिजाप्रसाद

पिकाक
कुतः पिकाक
तिबुक्छें–८, ख्वप
नेपाः

कुतः : च्यागूगु
सफू : गजल सीके
ताः गजल च्वयेगु कथं
च्वमि : गिरिजाप्रसाद
न्हापां न्याम:गू
ने. सं. ११११४गु लाथ्व१५/ग्राइतबाः
बु सं. २५३८
इ. सं. : १९९४ अगस्त २१
ग्वाहालिमि मोहन दुवाल, ख्वँत
पिकाक कुतः पिकाक
मू : स्वतंका

:ODUCTION OF GAJAL:GAJAL SELKE
BY GIRIJA PRASAD

थाकू- भावना प्रिन्टिङ्ग प्रेस, ख्वँत

लुपाः

थौकन्हे नेपालभाषाया थीथी पतिइ यक्व गजल च्वने स्वये दु । उकि गुलि गजल गजल थें च्वंसा गुलिं गजल गजल मजू थें च्वं । अथेहे आःतक नेपाल- भाषाय् गजल च्वयेगु कथं (तरीका) स्यनीगु छगू नं सफू पिदंगु मदु नि । न्हयदँ न्हयव 'इनाप' वाःपतिइ सक्वया झी कवि व उपन्यासकार गिरिजाप्रसाद जोशीजुया 'गजल सीके' नांया च्वसु पिदंगु खः । थुकियात ह्यानं छकः पिथने फुसा ब्वँमिपिंत गजल छु खः धयागु सीकेगु ह्वाता चुलाइसा, गजल च्वइपिंत नं थुकिं ग्वाहालि जूवनीगु तायेका च्वना । कुतः पिकाकं नुगलं खनाः थुकियात थःगु पाचु (दायित्व) भाःपिया थ्व सफू पिथना च्वना ।

कुतःपिकाक
तिबुवछेँ–८, ख्वप

ने.सं. १११४ तछलागाः ७/ बीवाः नेपाः

गजलया बारे भ्या भति हे मस्यूपिनि निर्ति थ्व च्वसु च्वयागु खः। थ्व बारे स्यूपिसं थ्व च्वसु ब्वनेगु कष्ट मयासां ज्यू।

थौंकन्ह्य नेपालय् गजल तसकं लोकं ह्वाः ... ... थ्व च्वसु जि थुकथं शुरू यायेमाःगु खः। तर नेपालय् गजल तसकं लोकं ह्वाः धालकि पचासौं लाख नेपालीतय्त गजल तसकं यः धयागु अर्थ प्याहाँ वइ।

नेपाःया स्वनिगःव पहाडी लागाय् गजल व हिन्दी फिल्मया म्ये ह्याले सःपिं, अले हाले मसःसां न्यने सःपिं, जि स्यूकथं, नेवाःत हे जक खः।

चुगा व गोकर्ण थज्यागु चिचीधंगु गामय् हे नेवा:तय् त्वा:बा: मुना हार्बिन थाना भजन म्ये हालेगु चलन दु। गुन्हिपुन्ही व यँद्यापुन्हीबले दबू प्याख क्यनेगु / स्वयेगु चलन दु। दबू प्याखनय् हिन्दी फिल्मया म्येया लजसय् नेवा: म्ये चिना: हालेगु या:। उकिं नेबा:त न्हू म्ये हाले स:, अले हाले मस:सां न्यना रस काये स:। स्वनिग: व पहाडी लागाया तामाङ, पर्वतय् व मेमेगु जातीया मनूतय् थज्यागु चलन मदु। उकिं अपि न्हू म्ये हाले, न्यने अथवा थुकिया रस काये मस:। नेवा:तय् संगतय् लापि अथवा थ्व विषयलय् गुगुं कथं स्वापू दुपिं जुसा, सइगु मेगु हे खँ ख:।

०७ सालं निसें आ:तक रेडियो नेपालं २४ घण्टाय् १८ घण्टा धया थें आधुनिक धा:गु पर्वते म्ये व हिन्दी फिल्मया म्ये न्यंका तल जिं स्यू कथं,तामाङत नं पर्वतेत आधुनिक धा:गु म्येया रस काये मस:, अले हाले नं मस:। थ:गु भाषं चिनात:गु म्ये जुल हे आधुनिक

धा:गु म्ये जुल कि पर्वतेत हाले मसःगु जक मखु, न्यना रस तक हे काये मस:गु अजुचायापूगु खँ खः। थथे हे जुल धा:सा मेगु स:छि दँ नं पर्वते व तामाङ्त अले नेवा: बाहेक पाखाय् च्वंपिं मेमेगु जातया मनूत आधुनिक धा:गु म्ये हाले सइ मखुनि, न्यना रस नं काये सइ मखु नि। रेडियो नेपालं फुका च्वंगु करोडौं करोड दां अमिगु निंतिं सिंतिं हे जुइतिनि।

हिन्दी फिल्मया रस काये अ:पुगु म्ये व आधुनिक धा:गु पर्वते म्येया तक थज्यागु ह्वाल जुया- च्वंगु नेपालय् गजल तसकं लोकं ह्वा: धायेगु बेपायछि खः। नेपा:या अप्व: धया थें जनता गजलया रस काये मस:। थुकिया सवा: अमिसं मथू। अय्सां जि च्वाक्क च्वइ- नेपालय् गजल तस्सकं लोकं ह्वा:। अले थ्व खँ मखु धाइपिनं जि सुं नापलाइ मखु।

पर्वतेत गजल हाले मसः, गजलया सवा: काये मस:। अय्सां पर्वते भाषाय् गजलया सफू पिदना

च्वंगु दु। नेवा:त गजल ह्ाले स: ; गजलया सवा: कायेस:। अथेसां नेवा: भाषाय् गजल मदु, गजलया सफू मदु। थ्व अजुगतिया खँ ख:।

नेपालय् हिन्दी म्ये य:पिनि पुचलय् गजल लोकं ह्वाना व:सां निसें नेवा: भाय्या छम्ह निम्ह च्वमितय्सं जिके गजल धयागु गज्यागु म्ये धका: न्यंगु दु। अमित कनागु खँ सकसिया र्निति च्वत धा:सा नेवा: भाषाय् गजलचित दया वयेफु। थ्वहे आशं जि थ्व च्वसु च्वयागु ख:— गजल सीके।

गजल सीकेत खुता खँ सीकेमा:—

१. अन्त्यानुप्रास २. छन्द ३. मतला ४. चलं
५. Oxymoron (विरोधाभाष अलंकार)
६. मकता

१. अन्त्यानुप्रास:— छध्व:या दकले ल्यूने ला:गु आख:

अथवा आख:ग्व: मेगु ध्व:या दकले ल्यूने ला:गु आख: अथवा आख:ग्व: नापं ज्व:लात धा:सा अन्त्यानुप्रास पायूछि धाइ । छगू सज्यान्ति–

तसक हे मन मच्वना जि सुलिमय वना वया
थौं छक: माफ या द: भतीचा त्वना वया

थन 'वना वया' व 'त्वना वया' अन्त्यानुप्रास ख: ।

२. छन्द:– लय् नापं आख:ग्व: हना यंके जिल कि छन्द पायूछि जू धाइ । तर दीर्घ उच्चारण जुइगु आख: दीर्घ व ह्रस्व उच्चारण जुइगु आख: ह्रस्व हे उच्चारण याना:लय् पायूछि यायेमा: । रेडियो नेपालया स्येय् थें लयूया निंति आख:ग्व:या उच्चारण स्यंकल धा:सा छन्द पायूछि जू धाइ मखु। अथे याना लय् मिलेयात धा:सा, गोरखापत्रया समाचार म्ये याना हा:सां लय् मिले जुइ

छन्द त:ताजि दु । छताजि थथे ख: :–

ISSS ISSS ISSS ISSS

थन न्ह्यब्वयागु धस्वाध्व:या थासय् ह्रस्व

आखः ध्वनी, नागबान्किया थासय् कि दीर्घ आखः छगः ध्वनी कि ह्रस्व आखः निगः ध्वनी। दक्कले ल्यू ने लाःगु नागबान्किया थासय् ह्रस्व आखः लाःवसां दीर्घ सरह जुइ।

उदाहरण--

नु गः घाः <u>क्यने</u> गु व्यर्थ हे खः
। S S S । S S S

मक्यंसे नं जि <u>च्वने</u> <u>मफु</u> त
। S S S । S S ।

थन 'क्यने', 'थहे' व 'च्वने' स 'ने', 'हे' त 'ने' स्वंगलं ह्रस्व उच्चारण खः। उकि छगू नागबान्किया थासय् निगः आखः च्वं वःगु खः।

३) चलः-- धुवा हाले धुंकाः हानं धुवा काये मत्यःतले हालीगु फुक्कं ध्वःयात 'चलं' धाइ। गुलिस्या 'चिलं' नं धाः। व्रम्हुं पहः वयेक शुद्ध जुइक खँल्हाना भाःपिइपिसं 'चरण' धाः। जि म्हस्यूपिं यमितय्सं 'अन्तरा' धाइगु खः।

४) Oxymoron (विरोधाभाष अलंकार):- गुगुं ज्याया लिच्व: जुइमा: थें मजुया अ:ख: जुलकि Oxymoron (विरोधाभाष अलंकार) धाइ।

न्ह्याक्व न:सां प्वा: मजा: –थ्व खँपुइ अ:ख: खँ दु। न:सेंलि प्वा: जायेमा:गु ख:। अयूनं प्वा: मजाल। थुगुकथं, जुइमा: कथं लिच्व: प्याहाँ मवल कि Oxymoron धाइ।

५) मतला:- गजलया न्ह्यापांगु निछ्व: धुवायात मतला धाइ।

६) मकता:- गजलया दक्कले क्वयूया निछ्वलय् गजलचिया नां दइ। थ्व निछ्व:यात 'मकता' धाइ।

गजल जुइत क्वय् न्ह्यब्व:या कथं थन न्ह्यथनागु खुता खँ पाय्छि जुइमा:-

१) 'मतला' या छ्वलय् अन्त्यानुप्रास दयेमा:।

२) 'मतला' या छ्वलय् Oxymoron दयेमा:।

३) फुक्कं चलं स्वतन्त्र जुइमाः । छगू चलंया मेगु चलं नाप स्वापू दये मज्यू ।

४) निध्वःया छगू चलं जुइमाः ।

५) चलंया निगूगु ध्वःया अन्त्यानुप्रास 'मतला' नापं ज्वःलायेमा ।

६) 'मकता' या निध्वलय् गुगुं थासय् गजलचिया नां दयेमाः ।

छगू उदाहरण–

१) नुगःघाः क्वनेगु व्यर्थ हे खः/मक्यंसें नं जि च्वने मफुत

२) थ्व बाखं कनेगु व्यर्थ हे खः/मकंसें नं जि च्वने मफुत

३) जितः म्वाम्वाकं मी छ्वयेका व/ह्लिला च्वन ह्लसला छेँय् खयेका

४) वयागु नां कायेगु व्यर्थ हे खः/मकासें नं जि च्वने मफुत

५) लुँयागु थें तःमिपिनिगु नुगः नुगः/ दुने भ्या हे हि मदु खनी

६) थ्व जि धै च्वनेगु व्यर्थ हे ख:/मधासें नं जि च्वने मफुत
७) सुवा बिउ का ग्रय् 'गिरिजा' छं/मजुइमा धनित लिसें मतिना
८) सुवा नं बीगु व्यर्थ हे ख: मव्यूसें/नं जि च्वने मफुत

थन १ नम्बर व २ नम्बर दुगु निध्व: 'मतला' ख: । 'मक्यंसें नं जि च्वने मफुत' व 'मकंसे नं जि च्वने मफुत' ग्रन्त्यानुप्रास ख: । 'क्यनेगु व्यर्थ हे ख-' धाये धुंका नं 'मक्यंसें च्वने मफुत' धा:गु दु । ग्रथे हे 'कनेगु व्यर्थ हे ख:, धाये धुंका नं 'मकंसें च्वने मफु' धा:गु दु । थ्व ग्र:ख: खँ जूगुलि Oxymoron ख: ।

४ नम्बर, ६ नम्बर व ८ नम्बर दुगु ध्व:या ग्रन्त्यानुप्रास 'मतला' नाप ज्व:ला:गु दु । थ्व 'मतला' नाप ज्व:ला:गु फुक्कं ग्रोलय् Oxymoron दु । छाय्-धा:सा गुगु ज्या व्यर्थ उगु ज्या हे याना च्वंगु दु ।

७ नम्बर व ८ नम्बर निध्व: 'मकता' ख: । थन जिगु नां दु ।

'गजल' 'गजाला' धयागु खँग्वः पाखें व्याहाँ वःगु शब्द धयातःगु दु । 'गजला' या अर्थ 'चलाया थें : बांलागु मिखादुम्ह मयजु'खः । नेबाः भासं 'चलामिखा', धायेगु पाय्छि जू । छाय्धाःसा मिखा स्वया मनूतय्त 'बाता मिखा' 'भोमिखा', 'सिपु मिखा' आदि धायेगु याः ।

नांजांम्ह उर्दू कवि 'फिराल' गोरखपुरीं थःगु सम्पादनय् पिदंगु 'कामरूप' धैगु सफूया भूमिकाय् च्वःगु दु– गजल महबूब से बातचीत करने को कहते है । गजल में प्रायः प्रेम भावको व्यक्त किया जाता है । (गजल थः प्रेमिका नाप खँल्हाबल्हा यायेगु यात धाइ । गजलय् आपायाना मतिनाया खँ पिज्वयेका तइ ।

थुगु कथं गजलया विषय मतिना खः । तर थौंकन्हय् राजनीति नं गजलया विषय जुइ धुंकूगु दु । जिगु च्वय्‌या गजलय् 'मकताय' वर्ग संघर्षया छकुचा भाव दु । गजलया बारे जिं स्युगु खँ थुलि हे खः ।

(इनाप, दँ–४, ल्याः– ४२, थ्यंल्या– १८६,)
ने. सं. ११०७ कछलाथ्व ११।४

कुतः पिकाकया कुतः

१, तिलिकता स्वां (हाइकु)
- विमल ताम्राकार

२, दिसः (चिनाखं)
- विमल ताम्राकार

३, सर्वबन्धु (चिस्वखं)
- म. सिद्धिदास महाजू

४, जी स्वां (हाइकु)
- विमल ताम्राकार

५, बीनबीनधी (ख्याः प्याखं)
- राजा नधजीत मल्ल

६, मी मा पशुपति लम्फ (जीवनी)
- विमल ताम्राकार

७, ल्ययाः चिनाखं (चिनाखँ)
- अकटातिया पाउ

८, गजल सीक (स्वसु)
- गिरिजा प्रसाद